

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ВАСИЛЬЄВА НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК: 378.637.036:78.07(043.3)

**ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ
УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-АКАДЕМІЧНОЇ
ТВОРЧОСТІ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Міністерство освіти і науки України, м. Полтава.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
Гриньова Марина Вікторівна,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
декан природничого факультету, м. Полтава.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Брилін Борис Андрійович,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
професор кафедри музикознавства та інструментальної підготовки, м. Вінниця;

доктор педагогічних наук, професор
Кучай Тетяна Петрівна,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,
професор кафедри педагогіки та психології,
м. Берегове.

Захист відбудеться «17» жовтня 2018 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету: vspu.edu.ua.

Автореферат розісланий «14» вересня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах розбудови та постійних змін у сучасній освітній системі проблема підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів є особливо актуальною. Життєве середовище, що вирізняється значним обсягом суперечливої інформації, наявністю постійних стресів, конфліктних ситуацій, а також фіксацією уваги особистості на матеріальних труднощах, негативно впливає на формування молодого покоління. Україна прагне створити систему освіти, котра б відповідала викликам часу і потребам особистості, а тому шукає нові умови й моделі її розвитку. У найперспективніших моделях в основу покладено ідею формування й динамічного розвитку природного таланту кожного індивіда як умови його самореалізації на життєвому шляху, що повністю стосується й студентської молоді.

Питання пошуку й виховання обдарованої особистості розкрито в законодавчих і нормативних документах (Указ Президента України «Про гранти Президента України для обдарованої молоді» (2000 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді» (2010 р.), Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.) та ін.), реалізація яких дозволить створити сприятливе освітнє середовище для розвитку і формування обдарованої молоді.

Особливої уваги потребують музично обдаровані студенти, яким притаманна чуттєвість, емоційність, витонченість і вразливість. Вони, на наш погляд, глибоко відчують інших людей і мають належне підґрунтя для творчої реалізації на педагогічній ниві. Музично обдарована молодь вимагає особливого педагогічного супроводу й психологічної підтримки, цілеспрямованої організації музичної діяльності, що неможливо без спеціальної підготовки як викладачів, так і майбутніх фахівців. Нині немає загально визнаної програми роботи з обдарованими студентами, що, з одного боку, дозволяє викладачам виявити власну творчість, а з іншого, – надає освітньому процесу суб'єктивного характеру. Отже, у сучасній вищій школі виникла нагальна необхідність в організації систематичної виховної роботи з обдарованими студентами педагогічних закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Теоретичною основою дослідження проблеми виховання музично обдарованої молоді вищої школи різних напрямів підготовки можуть стати напрацювання сучасних науковців. Так, особливості формування особистості майбутніх фахівців досліджували Г. Васянович, Р. Гуревич, О. Коберник, М. Козяр, Г. Тарасенко, В. Шахов, В. Штифурак та ін. Теоретико-методологічні основи творчої обдарованості розробили І. Бех, Д. Богоявленська, В. Дружинін, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка та ін. Особистісні властивості обдарованих студентів та їхній розвиток у навчально-виховному процесі вивчали О. Антонова, Т. Бикова, І. Карпова, Д. Корольов,

С. Мельничук, О. Музика, Т. Нечасва, І. Періг, Р. Семенова, Н. Сердюк, С. Фурдуй, О. Черноморова, М. Шемуда та ін. Процес розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів досліджували О. Акімова, Т. Алексеєнко, О. Безкоровайна, В. Бриліна, М. Гриньова, Н. Дяченко, І. Зязюн, А. Коломієць, О. Кульчицька, О. Куцевол, Т. Кучай, О. Лавріненко, Н. Мозгальова, А. Растригіна, Я. Рудик, М. Савчин, С. Сисоєва, А. Скирда, Т. Тімашева, Н. Шипунова та ін., зокрема в позааудиторній виховній роботі – В. Березан, О. Войний, А. Григор'єва, С. Ігнатова, З. Курлянд, Г. Левченко та ін. Виявлення музичних здібностей студентів здійснювали Н. Wing, А. Готсдинер, В. Касимов, J. Kwalwasser, Д. Кірнарська, R. Colwell, В. Петрушин, С. Seashore, П. Скляр, Н. Тихомирова, Ю. Цагареллі та ін. Питання розвитку музичних здібностей розкривали Л. Бочкар'єв, Б. Брилін, О. Лучініна, І. Полубоярина, М. Таллібуліна, Б. Теплов, С. Тітов та ін. Проблему виховання студентів засобами музичного мистецтва вивчали Л. Арчажнікова, Т. Гомозова, В. Крюкова, А. Кузнєцова, О. Олексюк, Л. Сбітнєва, М. Ткач та інші.

Окремі аспекти особливостей організації навчально-виховної роботи з обдарованими студентами стали предметом спеціальних досліджень. Так, О. Антонова розробила організаційно-методичні та теоретико-методологічні засади навчання педагогічно обдарованих студентів; О. Бобир виявляв особистісні характеристики молоді з різними формами обдарованості; Л. Данилевич вивчала перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості студентів; І. Карпова науково обґрунтувала соціально-педагогічні умови розвитку творчої обдарованості студентів у позанавчальній діяльності ЗВО; І. Періг працювала над психологічними умовами виявлення й розвитку творчої обдарованості молоді у процесі їх професійної підготовки; Л. Прокопів приділила увагу навчально-виховній роботі з обдарованою молоддю в педагогічних ЗВО; Я. Рудик визначав організаційні форми додаткових освітніх послуг, які надаються обдарованим студентам вищою школою; С. Фурдуй вивчала засоби, шляхи й чинники успішної реалізації педагогічних умов соціалізації обдарованих студентів в освітній процес вищої школи; І. Холод з'ясовувала особливості педагогічної підтримки обдарованих студентів в університетах Великобританії; Л. Чухно досліджувала особливості навчання обдарованих студентів ЗВО Німеччини та ін.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що проблема обдарованої особистості цікавила багатьох науковців, має належне теоретичне підґрунтя та практичний досвід. Проте, поза увагою дослідників залишився феномен музично-академічної творчості та його роль у вихованні обдарованих студентів. У процесі попереднього дослідження виявлено низку *суперечностей* між:

- необхідністю виховання обдарованих студентів на державному рівні (відображено в нормативних документах) та відсутністю відповідного методичного забезпечення;

- потребою у формуванні в обдарованих студентів уявлення про власний творчий потенціал, у розвитку власних здібностей, у творчій діяльності та недостатністю відповідної спеціальної підготовки молоді;

- необхідністю залучення музично обдарованих студентів різних напрямів підготовки до музично-академічної творчості та відсутністю у педагогічних закладах вищої освіти відповідного сприятливого освітнього середовища.

Актуальність порушеної наукової проблеми, відсутність спеціальних досліджень, де б вивчалися особливості та педагогічні умови виховання майбутніх учителів у процесі музично-академічної творчості, а також необхідність вирішення виявлених суперечностей зумовило вибір теми кандидатської дисертації – **«Виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (далі ПНПУ імені В. Г. Короленка) як складник теми «Дослідження змістового компонента формування основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя» (№ ДР 0197U000065). Тема дисертації затверджена Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка (протокол №9 від 28 лютого 2013 року). Уточнену редакцію теми дисертаційного дослідження затверджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №3 від 26 березня 2013 року).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

Об'єкт дослідження – виховання обдарованих студентів педагогічних університетів.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що рівень вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості підвищиться за таких педагогічних умов: забезпечення теоретико-методичної підготовки викладачів до виховання обдарованих студентів; урізноманітнення форм і методів виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя; створення сприятливого освітнього середовища для залучення обдарованих студентів до музично-академічної творчості.

Відповідно до мети і гіпотези сформульовано такі **завдання дослідження:**

1. З'ясувати сутність основних понять дисертаційної роботи.
2. Розкрити науково-педагогічні підходи та принципи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

3. Визначити критерії, показники й рівні вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості.

4. Теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити педагогічні умови виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

Для реалізації мети та розв'язання поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз наукової літератури, що дозволив з'ясувати стан розроблення досліджуваної проблеми іншими науковцями, а також сприяв накопиченню відповідної інформативної бази; методом порівняння зіставлялися результати наукових напрацювань учених різних галузей діяльності (педагогічної, психологічної, музичної); метод абстрагування сприяв виявленню своєрідності процесу виховання обдарованої молоді, а також дозволив виокремити особливості музично обдарованих студентів; *емпіричні* – методом педагогічного спостереження вивчалися особливості взаємодії викладачів і музично обдарованих студентів; методом бесіди виявлялася додаткова інформація щодо специфіки роботи викладачів із обдарованою молоддю та ставлення студентів до організації виховної роботи в університеті; методами опитування, анкетування, тестування, експертної оцінки, самооцінки встановлювалися рівні вихованості обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості; під час *педагогічного експерименту* перевірялась ефективність обґрунтованих педагогічних умов; *методами математичної статистики* (критерій Пірсона) з'ясовувалася достовірність одержаних результатів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2013–2017 років у чотири етапи.

На першому (підготовчому) етапі (2013–2014 рр.) проаналізовано наукові здобутки вітчизняних і зарубіжних учених, визначено мету та завдання дисертаційної роботи, окреслено ключові поняття, визначено підходи та принципи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості, розроблено методiku й підготовлено матеріал для проведення педагогічного експерименту.

На другому (констатувальному) етапі (2014–2015 рр.) здійснено діагностику студентів педагогічних ЗВО, попередньо визначено педагогічні умови виховання обдарованої молоді у процесі музично-академічної творчості, ефективність яких мала перевірятися під час контрольного етапу експерименту, підготовлено матеріали для проведення формувального етапу експерименту.

Третій (формувальний) етап (2015–2016 рр.) спрямовано на впровадження, корекцію та уточнення педагогічних умов виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, розробку програм спецкурсу й методичного семінару.

Четвертий (контрольний) етап (2016–2017 рр.) мав на меті оброблення, систематизацію та порівняння результатів дослідження респондентів різної професійної спрямованості з аналогічними результатами констатувального

етапу експерименту; перевірка ефективності визначених педагогічних умов, формулювання загальних висновків і з'ясування перспектив подальшого вивчення окресленої проблеми; укладання методичних рекомендацій для викладачів педагогічних ЗВО, оформлення матеріалів науково-дослідної роботи.

Експериментальна база дослідження – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. У дослідженні взяли участь 404 студенти та 115 викладачів.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* обґрунтовано педагогічні умови виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості (забезпечення теоретико-методичної підготовки викладачів до виховання обдарованих студентів; урізноманітнення форм і методів виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя; створення сприятливого освітнього середовища для залучення обдарованих студентів до музично-академічної творчості); розкрито зміст музично-академічної творчості як спеціально організованої цілеспрямованої діяльності людини в галузі музичного мистецтва, що пов'язана з навчально-виховним процесом, спрямована на розвиток музичних здібностей і формування особистісних якостей обдарованих студентів педагогічних університетів; визначено принципи виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості: загальнопедагогічні (природовідповідності, варіативності й новизни, гуманізації, індивідуалізації та диференціації, послідовності й систематичності) та специфічні (креативності, мотивації творчої діяльності, урахування особливостей різних видів музичної діяльності, спрямованості музично-академічної творчості педагогом, оптимальності створення педагогічних умов); виявлено критерії вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості (ладове відчуття, музично-слухові уявлення, музично-ритмічне відчуття, мотиваційно-творча активність, прагнення до самовиховання, самоуправління);

- *уточнено* поняття «музична обдарованість», «обдарований студент»;

- *удосконалено* зміст, форми й методи виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя;

- *набули подальшого розвитку* наукові положення щодо особливостей виховної роботи з музично обдарованими студентами педагогічних ЗВО.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні методики діагностування вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості; підготовці програми методичного семінару для викладачів «Виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості» та навчальної програми спецкурсу «Музично обдарована особистість і шляхи її самореалізації та самовиховання» для студентів; укладанні методичних рекомендацій для науково-педагогічних працівників щодо особливостей виховання обдарованих студентів педагогічних університетів (різних напрямів підготовки) у процесі музично-академічної творчості. Матеріали дослідження можуть використовуватися в системі вищої педагогічної освіти в змісті навчальних дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Методика викладання музичного мистецтва», «Основи педагогічної майстерності»; для укладання навчально-методичної літератури; під час організації виховних заходів, індивідуальних і групових занять мистецького спрямування; у процесі науково-дослідної роботи студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати дослідження та відповідні висновки були висвітлені на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Теоретико-практична спадщина А. С. Макаренка в контексті євроінтеграційних тенденцій вітчизняної освіти» (Полтава, 2014 р.); «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIII Каришинські читання) (Полтава, 2016 р.); «Современные проблемы науки и образования – 2016» (Будапешт, 2016 р.); «Педагогика и психология в эпоху глобализации – 2016 (Pedagogy and Psychology in the age of globalization – 2016)» (Будапешт, 2016 р.); «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXIV Каришинські читання) (Полтава, 2017 р.); *всеукраїнських* – науково-практичний семінар «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновації та інформатизації» (Полтава, 2014 р.); *загальноуніверситетських* – «66-та наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету» (Полтава, 2014 р.); «67-ма наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету» (Полтава, 2015 р.); «68-ма наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету» (Полтава, 2016 р.); «69-та наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету» (Полтава, 2017 р.); *засіданнях кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка* (2014–2017 рр.).

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Навчально-наукового інституту педагогіки та природничого факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження №605 від 19.07.2017 р.), мистецького та природничо-географічного факультетів Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині – Центральнoукраїнський державний педагогічний

університет імені Володимира Винниченка, довідка про впровадження №112 н від 01.06.2017 р.), факультету мистецтв та природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка про впровадження №1171/01 від 26.10.2016 р.), факультету музичної та хореографічної освіти, а також філологічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження №574/24 від 20.03.2017 р.).

Публікації. Результати дослідження викладено у 15 одноосібних публікаціях автора: 5 – у фахових виданнях України, 2 – у періодичних закордонних виданнях, зокрема 4 внесено до наукометричних баз; 8 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (246 найменувань, із яких 7 – іноземними мовами), 46 додатків (102 сторінки), 5 таблиць (5,5 сторінок), 3 рисунків (2 сторінки). Повний текст дисертації становить 325 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 188 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, представлено відомості про зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, сформульовано мету і гіпотезу, відповідно до яких визначено завдання дослідження, з'ясовано його предмет і об'єкт; описано систему використаних методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, їх упровадження й апробацію; наведено інформацію про кількість публікацій автора і структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Науково-теоретичні основи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості»** – розкрито сутність основних понять дослідження, а також встановлено підходи і принципи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

Аналіз наукового доробку з проблеми дослідження дозволив з'ясувати, сформулювати й уточнити сутність основних понять нашої роботи: «здібності», «обдарованість», «музична обдарованість», «обдарований студент», «творчість», «музична творчість», «музично-академічна творчість», «виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості». Грунтуючись на працях Б. Теплова та М. Варій, ураховуючи власне бачення проблеми, поняття «здібності» визначаємо як індивідуально-психологічні особливості, що не зводяться до знань, умінь і навичок, а проявляються у швидкості, результативності та якості виконання певної діяльності за мінімальних силових, часових та енергетичних затрат. Структуру музичних здібностей, за Б. Тепловим, складають відчуття ладу, музично-слухові уявлення та музично-ритмічне відчуття.

Зважаючи на дослідження О. Антонової, *обдарованість* розглядаємо як вищий рівень розвитку здібностей, що супроводжується значними досягненнями в певній галузі діяльності; як системна якість психіки особистості, що здатна розвиватися впродовж життя і визначає можливість досягнення людиною більш високих результатів в одному чи кількох видах діяльності порівняно з іншими людьми. Встановлено, що *музична обдарованість* – це вищий рівень розвитку музичних здібностей і системна якість психіки особистості, що за певних умов розвивається впродовж життя і визначає можливість досягнення більш високих результатів у музичній діяльності порівняно з іншими. У нашому дослідженні зміст поняття «*обдарований студент*» трактується в контексті музичної обдарованості та визначається як особистість, якій притаманні високий рівень розвитку музичних здібностей, певні досягнення в музичній діяльності та потреба в їх реалізації.

У педагогічному експерименті використано ідеї І. Полубояриної щодо властивостей обдарованих студентів, які характеризуються: мотиваційно-творчою активністю; прагненням до самоосвіти та самовиховання; потребою у високій оцінці власної діяльності; здатністю виокремлювати головне, описувати явища та процеси, формулювати поняття, систематизувати й класифікувати матеріал тощо.

Узагальнюючи інтерпретації дослідниками змісту поняття «творчість», ми схилиємося до думки, що *творчість* – це діяльність людини, спрямована на створення нових, суспільно чи особистісно значущих цінностей через оригінальне бачення раніше створеного. Враховуючи специфіку педагогічної професії (необхідність вирішення нестандартних ситуацій, реалізація індивідуального підходу до учнів, щоденна суб'єкт-суб'єктна взаємодія з ними, проектування уроків і виховних заходів тощо), з'ясовано, що студенти педагогічних ЗВО мають професійну потребу у творчій самореалізації.

Установлено, що *музично-академічна творчість* – це спеціально організована, цілеспрямована діяльність людини в галузі музичного мистецтва, що пов'язана з навчально-виховним процесом, спрямована на розвиток музичних здібностей і формування особистісних якостей обдарованих студентів педагогічних університетів. Організація музично-академічної творчості залежить від умов, створених у вищій школі.

Дослідження ґрунтується на теорії діалектики спадкового та набутого в здібностях, сутність якої полягає в тому, що на формування та розвиток здібностей впливають як вроджені особливості (задатки), так і зовнішнє середовище, у якому зростає особистість, зокрема й виховання. *Виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості* визначаємо як створення сприятливих педагогічних умов для стимулювання самовиховання обдарованої особистості в процесі музично-академічної творчості в ЗВО.

З'ясовано, що *підхід до виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості* – це виокремлення в педагогічному явищі

головного, що впливає на організацію й результати виховної діяльності, а також визначає сутність, методи взаємодії педагогів і вихованців у процесі музично-академічної творчості. Зважаючи на теоретичні положення О. Антонової, визначено *системний* як основний підхід до виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, який реалізується в *особистісному, діяльнісному та компетентнісному підходах*.

Аналізуючи наукові здобутки С. Балея, Г. Костельника, В. Моляки, С. Олійника, В. Онищука, Г. Філонова, Я. Яреми та ін., виокремлено позитивні фактори організації творчого процесу з музично обдарованими студентами: розвиненість у них музичного мислення, фантазії, інтуїції, потреби у творчій діяльності; заохочення і стимулювання студентів до творчості; використання різних видів діяльності (виконавської, слухацької, композиторської, режисерсько-постановочної тощо); наявність навичок управління власною увагою під час виконання творчої роботи; створення сприятливих психолого-педагогічних умов і відповідної матеріально-технічної бази.

Принципи виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості трактуються як основні, вихідні положення, що відображають загальні закономірності виховання та визначають вимоги до його організації у процесі музично-академічної творчості. Сформульовано такі *принципи виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості*: загальнопедагогічні (природовідповідності, варіативності й новизни, гуманізації, індивідуалізації та диференціації, послідовності й систематичності) і специфічні (креативності, мотивації творчої діяльності, урахування особливостей різних видів музичної діяльності, спрямованості музично-академічної творчості педагогом, оптимальності створення педагогічних умов).

Теоретичний аналіз науково-теоретичних основ виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості дав змогу обґрунтувати відповідну методику їх діагностики.

У другому розділі – **«Діагностика вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості»** – визначено критерії, показники та рівні вихованості обдарованих студентів, розкрито сутність методики діагностування вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, розглянуто особливості організації та проведення педагогічного експерименту, а також проаналізовано результати констатувального етапу дослідження.

Орієнтуючись на наукові розробки Б. Теплова і І. Полубояриної, визначено такі *критерії* вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості: 1) *критерій «ладове відчуття»* (показники: сприймання та відтворення мелодії; чутливість до точності інтонації; відчуття стійкості/нестійкості); 2) *критерій «музично-слухові уявлення»* (показники: здатність відтворювати мелодію внутрішнім слухом і уявляти засоби музичної виразності; музична пам'ять); 3) *критерій «музично-ритмічне відчуття»* (показники: відчуття художньо-емоційної виразності музичного ритму, метру,

темпу та їх точне відтворення); 4) критерій «мотиваційно-творча активність» (показники: допитливість, зацікавленість, захопленість музичною творчістю; радість відкриття, прагнення до високих творчих досягнень у галузі музичного мистецтва й активної творчої діяльності; потреба в самовираженні та самореалізації); 5) критерій «прагнення до самовиховання» (показники: пізнавальний інтерес до музики та потреба в саморозвитку й самовдосконаленні через музику, самостійне опанування нового матеріалу й виду музичної діяльності); 6) критерій «самоуправління» (показники: уміння володіти власними бажаннями, емоціями, психічними станами; здатність до регулювання й оцінювання власної діяльності в галузі музичного мистецтва).

Відповідно до кожного критерію виокремлено п'ять рівнів вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості: 1 (дуже низький), 2 (низький), 3 (середній), 4 (високий), 5 (дуже високий).

Мета констатувального етапу експерименту – визначити рівні вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, за результатами діагностики розподілити їх на дві однорідні групи – експериментальну (далі – ЕГ) і контрольну (далі – КГ) та сформулювати педагогічні умови виховання обдарованої молоді в процесі музично-академічної творчості.

У дослідженні взяли участь: студенти музичного і природничого (у ПНПУ – філологічного) напрямів підготовки, викладачі музичних дисциплін відповідних кафедр, куратори навчальних груп і художні керівники мистецьких (музичних) колективів. Усіх студентів умовно розподілено на дві групи: ЕГ (204 особи) та КГ (200 осіб).

Результати констатувального етапу експерименту показали, що переважна більшість студентів музичного напрямку підготовки має 4 (високий) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості (відповідно 40,91% – ЕГ та 39,06% – КГ). Решта студентів розподілилася за рівнями так: 1 (дуже низький) рівень – 0% (ЕГ), 1,56% (КГ); 2 (низький) рівень – 12,12% (ЕГ), 15,63% (КГ); 3 (середній) рівень – 37,88% (ЕГ), 35,94% (КГ); 5 (дуже високий) рівень – 9,09% (ЕГ), 7,81% (КГ). Виявлено, що студенти-заочники активніше займаються творчою діяльністю, ніж їхні однокурсники денної форми навчання, частина з яких (33,33%) жодного разу не були учасниками мистецьких заходів. 37,4% респондентів не бажають брати участь у творчих проектах і відвідувати гуртки художньої самодіяльності.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що для більшості студентів немусичного напрямку підготовки ЕГ та КГ характерний 3 (середній) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості (відповідно 38,41% – ЕГ та 38,96% – КГ). Решта студентів розподілилася за рівнями так: 1 (дуже низький) рівень – 14,49% (ЕГ), 16,18% (КГ); 2 (низький) рівень – 28,26% (ЕГ), 27,94% (КГ); 4 (високий) рівень – 15,94% (ЕГ), 14,71% (КГ); 5 (дуже високий) рівень – 2,90% (ЕГ), 2,21% (КГ). Зважаючи на позитивне ставлення студентів до музичної діяльності, кількість респондентів, які не відвідують гуртків художньої самодіяльності у ЗВО (порівняно зі

шкільними роками), значно зросла – до 94,44%.

Таким чином, вихованість обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості в межах традиційної системи виховання є недостатньою і потребує створення відповідних педагогічних умов.

У третьому розділі – **«Експериментальне дослідження ефективності педагогічних умов виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості»** – обґрунтовано педагогічні умови виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості, розкрито сутність формувального і контрольного етапів експерименту, а також проаналізовано результати педагогічного дослідження.

З'ясовано, що поняття *«педагогічні умови виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості»* означає комплекс спеціально створених головних чинників впливу на внутрішні та зовнішні обставини, що сприяють стимулюванню у майбутніх учителів прагнення до самовиховання музичних здібностей і професійних значущих якостей.

У процесі формувального етапу експерименту впроваджено такі *педагогічні умови виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості*: 1. Забезпечення теоретико-методичної підготовки викладачів до виховання обдарованих студентів. 2. Урізноманітнення форм і методів виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя. 3. Створення сприятливого освітнього середовища для залучення обдарованих студентів до музично-академічної творчості. Важливо зазначити, що вищезазвані педагогічні умови є взаємозалежними та рівнозначними.

У межах *першої педагогічної умови* з'ясовано, що з метою ефективної організації роботи з музично обдарованими студентами доцільно, на наш погляд, здійснити відповідну підготовку викладачів. Вона може реалізуватися у формі спеціальних занять, курсів підвищення кваліфікації, стажування, майстер-класів, обміну досвідом із колегами, проведення методичних семінарів, тренінгів, конференцій тощо. Під час формувального етапу експерименту для викладачів організовано методичний семінар *«Виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості»*; їх ознайомлено з методичними рекомендаціями щодо особливостей виховання обдарованих студентів педагогічних університетів (різних напрямів підготовки) в процесі музично-академічної творчості; організовано взаємовідвідування викладачами, керівниками мистецьких колективів і гуртків, кураторами академічних груп спеціальних занять і виховних заходів музичного спрямування.

Зміст *другої педагогічної умови* виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості реалізується в практичному застосуванні різноманітних форм і методів виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя. Доведено, що доцільно використовувати такі *форми роботи*: індивідуальні

(індивідуальні заняття з музичного інструменту, вокалу, самостійна робота тощо), групові (аудиторні та позааудиторні заняття, зокрема навчальні заняття в мистецьких колективах, репетиції тощо), фронтальні (музично-виховні заходи, концерти, конкурси, фестивалі тощо). Здійснено дослідження рівнів вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості. Для респондентів ЕГ організовано й проведено спецкурс за вибором «Музично обдарована особистість і шляхи її самореалізації та самовиховання». Заохочувалося відвідування ними мистецьких колективів і участь у музично-виховних заходах. Наприкінці педагогічного експерименту студенти разом із викладачами підготували звітний концерт «Музична хвиля».

Установлено, що *методи виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя можна поділити на п'ять груп*: 1) *методи виявлення музичних здібностей і професійно значущих якостей майбутнього вчителя* (тестування, педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, метод узагальнення незалежних характеристик, аналіз результатів діяльності); 2) *методи розвитку музичних здібностей* мають індивідуальний характер відповідно до результатів діагностики та спеціальності студентів (музиканти/немузиканти), що пов'язано зі значними відмінностями рівня їхньої музичної підготовки й досвіду музичної діяльності (методи розвитку ладового відчуття, музично-ритмічного відчуття, музично-слухових уявлень і музичної пам'яті); 3) *методи мотивації творчої активності* (заохочення, створення ситуацій успіху, педагогічна підтримка, творчі завдання, проблемно-пошукові, метод проєктів, інтерактивні методи тощо); 4) *методи самовиховання* (самопостереження, самоаналіз, самотестування, самостимулювання, самонаказ, самозаохочення, самопереконавання, самозвіт тощо); 5) *методи самоуправління* (самоконтроль, саморегуляція, вправи на дихання, використання музики для створення відповідного емоційного стану, актуалізація позитивних асоціацій, метод «зміни декорацій» тощо).

Із метою реалізації *третьої педагогічної умови* – створення сприятливого освітнього середовища для залучення обдарованих студентів до музично-академічної творчості – ураховано такі чинники: 1) активне використання у виховній роботі системного підходу, який реалізується в особистісному, діяльнісному та компетентнісному підходах; 2) дотримання основних принципів виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості; 3) організація у ЗВО системи виховної роботи з музично обдарованими студентами різних напрямів підготовки та створення сприятливої творчої атмосфери; 4) професійна компетентність педагогічних працівників та їх готовність до роботи з музично обдарованою молоддю; 5) наявність відповідного методичного і матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; 6) корекційно-педагогічний супровід обдарованих студентів. Реалізація третьої педагогічної умови виховання обдарованих студентів здійснювалася за допомогою розроблення відповідної програми, яка складалася з організаційної, діагностичної, формульовальної і корекційно-

супровідної роботи (відповідно до етапів педагогічного експерименту).

Мета *контрольного етапу* експерименту – перевірка ефективності педагогічних умов виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості шляхом порівняння результатів дослідження респондентів ЕГ та КГ різної професійної спрямованості з аналогічними результатами констатувального етапу експерименту.

Таблиця 1.

**Динаміка вихованості обдарованих студентів
у процесі музично-академічної творчості (%)**

Рівні вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості	Констатувальний і контрольний етапи експерименту							
	Студенти музичного напряму підготовки (стац. та заоч. форми навчання)				Студенти немусичного напряму підготовки (стац. форма навчання)			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	поч.	кін.	поч.	кін.	поч.	кін.	поч.	кін.
	динаміка		динаміка		динаміка		динаміка	
1	0	0	1,56	1,56	14,49	2,17	16,18	19,12
	0		0		-12,32		+2,94	
2	12,12	0	15,63	21,88	28,26	14,49	27,94	36,03
	-12,12		+6,25		-13,77		+8,09	
3	37,88	15,15	35,94	43,75	38,41	52,91	38,96	37,5
	-22,73		+7,81		+14,5		-1,46	
4	40,91	65,15	39,06	29,69	15,94	22,46	14,71	7,35
	+24,24		-9,37		+6,52		-7,36	
5	9,09	19,70	7,81	3,12	2,90	7,97	2,21	0
	+10,61		-4,69		+5,07		-2,21	
Усього	66 студентів		64 студенти		138 студентів		136 студентів	

Результати контрольного етапу експерименту засвідчили позитивну динаміку рівнів вихованості в процесі музично-академічної творчості студентів музичного напряму підготовки ЕГ за всіма критеріями: збільшилася кількість студентів із 4 (високим) (+24,24%) і 5 (дуже високим) рівнями (+10,61%) та зменшилася кількість представників 2 (низького) (-12,12%) і 3 (середнього) рівнів (-22,73%), тоді як у КГ відповідно: -9,37%, -4,69%, +6,25%, +7,81%. Кількість студентів 1 (дуже низького) рівня залишилася без змін. Таким чином, більшість респондентів музичного напряму підготовки ЕГ має 4 (високий) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості, а респонденти КГ – 3 (середній) рівень (показник погіршився).

Результати контрольного етапу експерименту зі студентами немусичного напряму підготовки ЕГ також показали позитивну динаміку рівнів вихованості в процесі музично-академічної творчості за всіма критеріями: збільшилася кількість студентів із 3 (середнім) (+14,5%), 4 (високим) (+6,52%) і 5 (дуже високим) рівнями (+5,07%) та зменшилася кількість представників 1 (дуже низького) (-12,32%) і 2 (низького) рівнів (-13,77%), тоді як у КГ відповідно:

-1,46%, -7,36%, -2,21%, +2,94%, +8,09%. Таким чином, переважна більшість респондентів немусичного напряму підготовки ЕГ та КГ показала 3 (середній) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості. Однак між результатами ЕГ і КГ є суттєва різниця за кількісними показниками (див. таблицю 1).

Методами математичної статистики (критерій Пірсона) з'ясовано, що одержані числові показники не є випадковими: вони стали результатом ефективного впровадження педагогічних умов виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості в навчально-виховний процес педагогічних ЗВО. Отже, гіпотеза підтверджена, мета дисертаційного дослідження досягнута, завдання виконано.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновані теоретичне узагальнення і новий підхід до вирішення проблеми виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості. Результати проведеного дослідження дають підстави зробити такі висновки:

1. У процесі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури розкрито сутність основних понять дисертаційної роботи. У нашому дослідженні зміст поняття «обдарований студент» трактується в контексті музичної обдарованості та визначається як особистість, якій притаманні високий рівень розвитку музичних здібностей, певні досягнення в музичній діяльності та потреба в їх реалізації. Музична обдарованість – це вищий рівень розвитку музичних здібностей і системна якість психіки особистості, що за певних умов розвивається впродовж життя і визначає можливість досягнення більш високих результатів у музичній діяльності порівняно з іншими.

У роботі вперше введено поняття «музично-академічна творчість» і «виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості». Музично-академічну творчість визначено як спеціально організовану, цілеспрямовану діяльність людини в галузі музичного мистецтва, що пов'язана з навчально-виховним процесом, спрямована на розвиток музичних здібностей і формування особистісних якостей обдарованих студентів педагогічних університетів. Виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості – це створення сприятливих педагогічних умов для стимулювання самовиховання обдарованої особистості в процесі музично-академічної творчості у ЗВО.

2. Сформульовано й охарактеризовано науково-педагогічні підходи та принципи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості. З'ясовано, що основним підходом до виховання обдарованих студентів педагогічних ЗВО в процесі музично-академічної творчості є системний підхід, який реалізується в особистісному, діяльнісному й компетентнісному підходах.

Зважаючи на досвід сучасних учених, а також власні наукові погляди, визначено основні принципи виховання обдарованих студентів педагогічних

університетів у процесі музично-академічної творчості: 1) загальнопедагогічні – природовідповідності, варіативності й новизни, гуманізації, індивідуалізації та диференціації, послідовності й систематичності; 2) специфічні – креативності, мотивації творчої діяльності, урахування особливостей різних видів музичної діяльності, спрямованості музично-академічної творчості педагогом, оптимальності створення педагогічних умов.

3. З'ясовано критерії та показники вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості: ладове відчуття (сприймання та відтворення мелодії, чутливість до точності інтонації, відчуття стійкості/нестійкості); музично-слухові уявлення (здатність відтворювати мелодію внутрішнім слухом і уявляти засоби музичної виразності; музична пам'ять); музично-ритмічне відчуття (відчуття художньо-емоційної виразності музичного ритму, метру, темпу та їх точне відтворення); мотиваційно-творча активність (допитливість, зацікавленість, захопленість музичною творчістю; радість відкриття, прагнення до високих творчих досягнень у галузі музичного мистецтва й активної творчої діяльності; потреба в самовираженні та самореалізації); прагнення до самовиховання (пізнавальний інтерес до музики й потреба в саморозвитку й самовдосконаленні через музику, самостійне опанування нового матеріалу й виду музичної діяльності); самоуправління (уміння володіти власними бажаннями, емоціями, психічними станами; здатність до регулювання й оцінювання власної діяльності в галузі музичного мистецтва). Відповідно до критеріального апарату визначено та експериментально перевірено п'ять рівнів: 1 (дуже низький), 2 (низький), 3 (середній), 4 (високий), 5 (дуже високий).

Результати констатувального етапу експерименту показали, що переважна більшість студентів музичного напрямку підготовки ЕГ та КГ має 4 (високий) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості (відповідно 40,91% – ЕГ та 39,06% – КГ). Решта студентів розподілилася за рівнями так: 1 (дуже низький) рівень – 0% (ЕГ), 1,56% (КГ); 2 – 12,12% (ЕГ), 15,63% (КГ); 3 (середній) рівень – 37,88% (ЕГ), 35,94% (КГ); 5 – 9,09% (ЕГ), 7,81% (КГ). Для більшості студентів немусичного напрямку підготовки ЕГ та КГ характерний 3 (середній) рівень (відповідно 38,41% – ЕГ та 38,96% – КГ). Решта студентів розподілилася так: 1 (дуже низький) рівень – 14,49% (ЕГ), 16,18% (КГ); 2 – 28,26% (ЕГ), 27,94% (КГ); 4 (високий) рівень – 15,94% (ЕГ), 14,71% (КГ); 5 – 2,90% (ЕГ), 2,21% (КГ). Отже, за результатами констатувального етапу експерименту виявлено недостатню вихованість обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості.

4. Сформульовано, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, до яких належать: забезпечення теоретико-методичної підготовки викладачів до виховання обдарованих студентів; урізноманітнення форм і методів виявлення й розвитку музичних здібностей і виховання професійно значущих якостей майбутнього вчителя; створення сприятливого освітнього середовища для залучення обдарованих студентів до

музично-академічної творчості.

Результати контрольного етапу експерименту зі студентами музичного напрямку підготовки ЕГ засвідчили позитивну динаміку рівнів вихованості в процесі музично-академічної творчості за всіма критеріями: збільшилася кількість студентів із 4 (високим) (+24,24%) та 5 (дуже високим) рівнями (+10,61%), тоді як у КГ відповідно: -9,37%, -4,69%. Таким чином, більшість респондентів музичного напрямку підготовки ЕГ мають 4 (високий) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості, а респонденти КГ – 3 (середній) рівень (показник погіршився).

Результати контрольного зрізу рівня вихованості обдарованих студентів-немузикантів ЕГ також показали позитивну динаміку за всіма критеріями: збільшилася кількість студентів із 3 (середнім) (+14,5%), 4 (високим) (+6,52%) і 5 (дуже високим) рівнями (+5,07%), тоді як у КГ відповідно: -1,46%, -7,36%, -2,21%. Таким чином, переважна більшість респондентів немусичного напрямку підготовки ЕГ та КГ показала 3 (середній) рівень вихованості в процесі музично-академічної творчості. Однак між результатами ЕГ і КГ є суттєва різниця за кількісними показниками.

Ефективність упровадження педагогічних умов виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості в навчально-виховну діяльність підтвердилася відповідними розрахунками за критерієм згоди Пірсона (χ^2).

Проведене дослідження не розкриває всіх аспектів порушеної проблеми. Предметом подальших наукових розвідок можуть стати: виявлення рівнів вихованості необхідних професійно-педагогічних якостей музично обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості, розробка організаційно-методичної системи створення загальноуніверситетських творчих центрів для музично обдарованої молоді різних напрямів професійної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Васильєва Н. В. Виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних університетів: сутність та характеристика основних понять / Н. В. Васильєва // Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»: зб. наук. пр. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – Вип. 14. – С. 15–21. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4435/1/Vasileva.pdf>, вільний.

2. Васильєва Н. В. Принципи виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних університетів / Н. В. Васильєва // Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 20, ч. 2. – С. 21–26.

3. Васильєва Н. В. Особливості музично обдарованих студентів педагогічних навчальних закладів / Н. В. Васильєва // Педагогічні науки:

теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва; СумДПУ імені А. С. Макаренка. – Суми, 2016. – №1 (55). – С. 50–59.

4. Васильєва Н. В. Основні критерії, показники та рівні виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних вишів / Н. В. Васильєва // Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»: зб. наук. пр. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2016. – Вип. 18. – С. 26–31. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7647/1/Vasileva.pdf>, вільний.

5. Васильєва Н. В. Педагогічні умови виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних університетів / Н. В. Васильєва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»: зб. наук. пр. / Спец. вип. Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього; відп. ред. Н. В. Гузій. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – Вип. 28 (38). – С. 111–116.

Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях

6. Васильєва Н. В. Розвиток творчості музично обдарованих студентів педагогічних вишів [Elektronniy resurs] / Н. В. Васильєва // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (40), Issue: 81, 2016. – P. 73–76. – Mode of access: www.seanewdim.com. – Title from the screen.

7. Vasilyeva N. V. Features of the university training and educational environment to develop the talented students' musical and academic creativity [Elektronniy resurs] / Vasilyeva N. V. // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (49), Issue: 103, 2016. – P. 57–60. – Mode of access: www.seanewdim.com. – Title from the screen.

Наукові праці апробаційного характеру

8. Васильєва Н. В. Визначення поняття «музично-академічна творчість обдарованих студентів» педагогічних університетів // Теоретико-практична спадщина А. С. Макаренка в контексті євроінтеграційних тенденцій вітчизняної освіти: матер. міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 1–2 квіт. 2014 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2014. – С. 18–19.

9. Васильєва Н. В. Організація культурно-масової роботи серед студентів педагогічних університетів // Управління проектами у сфері науки, освіти, інновації та інформатизації: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, (Полтава, 2 квіт. 2014 р.) / за ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – С. 12–13.

10. Васильєва Н. В. Творча обдарованість студентів як реалізація духовного потенціалу молоді / Н. В. Васильєва // Тези 66-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, (Полтава, 15 квіт. – 15 трав. 2014 р.) / Полтав. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2014. – Т. 3. – С. 225–226.

11. Васильєва Н. В. Організація навчально-виховного середовища для естетичного виховання студентів / Н. В. Васильєва // Тези 67-ої наукової

конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, (Полтава, 2 квіт. – 22 трав. 2015 р.) / Полтав. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2015. – Т. 3. – С. 151–153.

12. Васильєва Н. В. Особистісні особливості музично обдарованих студентів педагогічних університетів / Н. В. Васильєва // Тези 68-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, (Полтава, 19 квіт. – 13 трав. 2016 р.) / Полтав. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2016. – Т. 3 – С. 193–195.

13. Васильєва Н. В. Підходи до виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних університетів // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 19–20 трав. 2016 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2016. – С. 47–49.

14. Васильєва Н. В. Обґрунтування критеріїв, показників та рівнів виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних університетів / Н. В. Васильєва // Тези 69-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, (Полтава, 19 квіт. – 16 трав. 2017 р.) / Полтав. нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2017. – Т. 3. – С. 216–218.

15. Васильєва Н. В. Педагогічні умови виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів педагогічних ВНЗ // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 18–19 трав. 2017 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2017. – С. 59–60.

АНОТАЦІЇ

Васильєва Н. В. Виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – «Теорія і методика виховання». – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, МОН України, Вінниця, 2018.

Дисертація присвячена проблемі виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості. З'ясовано сутність основних понять дослідження: «здібності», «обдарованість», «музична обдарованість», «обдарований студент», «творчість», «музична творчість», «музично-академічна творчість» та «виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості». Розкрито науково-педагогічні підходи та принципи виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості. Визначено критерії, показники та рівні вихованості обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості. Встановлено, що музична діяльність є важливим структурним складником музично обдарованої особистості

незалежно від напрямку її професійної підготовки. Теоретично обґрунтовано та експериментально досліджено педагогічні умови виховання обдарованих студентів педагогічних університетів у процесі музично-академічної творчості.

Ключові слова: виховання, музичне виховання, обдарованість, музична обдарованість, творчість, музично-академічна творчість, обдарований студент, виховання обдарованих студентів у процесі музично-академічної творчості.

Васильева Н. В. Воспитание одарённых студентов педагогических университетов в процессе музыкально-академического творчества. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – «Теория и методика воспитания». – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, МОН Украины, Винница, 2018.

Диссертация посвящена проблеме воспитания одарённых студентов педагогических университетов в процессе музыкально-академического творчества. Выяснена сущность основных понятий исследования: «способности», «одарённость», «музыкальная одарённость», «одарённый студент», «творчество», «музыкальное творчество», «музыкально-академическое творчество» и «воспитание одарённых студентов в процессе музыкально-академического творчества». Раскрыты научно-педагогические подходы и принципы воспитания одарённых студентов педагогических университетов в процессе музыкально-академического творчества. Определены критерии, показатели и уровни воспитанности одарённых студентов в процессе музыкально-академического творчества. Установлено, что музыкальная деятельность является важной структурной составляющей музыкально одарённой личности независимо от направления её профессиональной подготовки. Теоретически обоснованы и экспериментально исследованы педагогические условия воспитания одарённых студентов педагогических университетов в процессе музыкально-академического творчества.

Ключевые слова: воспитание, музыкальное воспитание, одарённость, музыкальная одарённость, творчество, музыкально-академическое творчество, одарённый студент, воспитание одарённых студентов в процессе музыкально-академического творчества.

Vasilyeva N.V. Giving up gifted students of pedagogical universities in the process of musical and academic creativity. – Qualification academic paper, as a manuscript.

A thesis for the degree of Candidate of Pedagogic Sciences in speciality 13.00.07 – «Theory and Methods of Education». – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Health of Ukraine, Vinnytsia, 2018.

The thesis is devoted to the problem of education of gifted students of

pedagogical universities in the process of musical and academic creativity. It is proved that the investigated problem is actual and insufficiently studied.

The content of the basic concepts of research is revealed: "abilities", "giftedness", "musical talent", "gifted student", "creativity", "musical creativity", "musical and academic creativity" and "education of gifted students in the process of musical and academic creativity ". Musical and academic creativity is a specially organized purposeful activity of the person in the field of musical art that is connected with the educational process, aimed at the development of musical abilities and the formation of personal qualities of gifted students of pedagogical universities. The education of gifted students in the process of musical and academic creativity is the creation of favorable pedagogical conditions for the promotion of the self-education of a gifted personality in the process of musical and academic work in institutions of higher education.

It is established that the basic approach to the education of gifted students of pedagogical universities in the process of musical and academic creativity is a systematic approach that is realized in personal, activity and competence approaches.

The principles of upbringing of gifted students of pedagogical universities in the process of musical and academic creativity are developed: 1) general pedagogical (naturalness, variability and novelty, humanization, individualization and differentiation, consistency and systemativeness); 2) specific (creativity, motivation of creative activity, taking into account the peculiarities of various types of musical activity, the orientation of musical and academic creativity by the teacher, the optimality of creating pedagogical conditions). The criteria and indicators of the upbringing of gifted students of pedagogical universities in the process of musical and academic creativity are determined. According to each criterion, five levels are defined and experimentally tested: 1 level (very low), 2 level (low), 3 level (medium), 4 level (high), 5 level (very high).

In the study, the pedagogical conditions for the education of gifted students of pedagogical universities in the process of musical and academic creativity are determined, theoretically substantiated and experimentally verified: 1. Providing theoretical and methodological training of teachers for the education of gifted students. 2. The variety of forms and methods for identifying and developing musical abilities and qualities of the future teacher's personality. 3. Creation of a favorable educational environment for attracting gifted students to musical and academic creativity.

The methods of mathematical statistics (Pearson criterion) confirmed the effectiveness of the introduction of pedagogical conditions. The hypothesis has been confirmed, the purpose of the dissertation research has been achieved, the task has been fulfilled.

Keywords: education, musical education, giftedness, musical talent, creativity, musical and academic creativity, gifted student, education of gifted students in the process of musical and academic creativity.